

HandläggareKarin Tufvesson-Hjelmfeldt
08-508 26 065**Till**Trafiknämnden
2024-02-15**Nya riktlinjer för trädvård. Svar på skrivelse
från Daniel Helldén (MP), Eva Ekmehag
m.fl. (M), Åsa Nilsson-Söderström (L),
Johan Fälldin (C) och Mikael Valier (KD)****Förslag till beslut**

1. Trafiknämnden godkänner tjänsteutlåtandet som svar på skrivelsen och antar kontorets förslag till riktlinjer för trädvård.

Gunilla Glantz
FörvaltningschefUlrika Falk
Avdelningschef**Sammanfattning**

Park- och gatuträd är ofta mycket värdefulla för stadsmiljön. Förutom att vara viktiga för människan så har de en stor betydelse för den biologiska mångfalden och är en del av stadens historia.

Trädens begränsade livsutrymme i en växande stad och beskärningsmetoder som vi idag vet varit felaktiga har gjort att många av stadens träd inte haft förutsättningar för att utvecklas på ett optimalt sätt.

Detta tjänsteutlåtande är en lägesbeskrivning och en återrapportering till trafiknämnden av det uppdrag som trafikkontoret fick om att ta fram nya bedömningsgrunder för stadens träd på gatu- och parkmark, med syfte att lägga mer fokus på löpande och återkommande vård och underhåll med målet att förlänga trädens livslängd i den offentliga miljön.

Nytt förhållningssätt

Även om kontoret tidigare har arbetat i enlighet med många av de bedömningsgrunder som beskrivs i detta tjänsteutlåtande så har de inte varit formellt fastlagda och allmänt kända inom kontoret. Det har skapat en otydlighet kring prioriteringar och träd med svag vitalitet och dålig tillväxt som vid en sammantagen bedömning hade kunnat stå kvar ytterligare en tid har bytts ut till förmån för nya träd. Kontoret ska fortsatt ersätta sjuka och döda träd men tidshorisonten för när det ska ske ska bedömas från fall till fall. Varje beslut ska vara väl grundat och genom att nu formalisera och ytterligare skärpa våra bedömningsgrunder skapar kontoret en tydligare process och mer medvetna beslut i frågor som rör befintliga träd som hela kontoret, alla projektledare i drift- och investeringsprojekt och även stadsdelarna kan utgå ifrån.

Befintliga träd

För att ge de befintliga träden de bästa förutsättningarna som går utifrån plats och skick ska ett tydligt fokus läggas på:

- bevattning
- beskärning
- ståndortsförbättring och renovering av växtbäddar
- kontroller och besiktning
- möjlig förlängning av tidshorisonter
- alternativ till nedtagning av träd
- öka kännedomen kring vikten att bevara träd internt inom förvaltningarna
- kommunikation och information till medborgarna

Sen en tid tillbaka arbetar kontoret också i enlighet med stadens nya trädsmål där varje nedtaget träd på gatumark ska ersättas med två nya.

Bakgrund

Trafikkontoret mottog en skrivelse i ärendet rörande genomförandebeslut för reinvesterings- och investeringsmedel för trädåtgärder 2022 av Daniel Helldén (MP), Eva Ekmeahag m.fl. (M), Åsa Nilsson-Söderström (L), Johan Fälldin (C) och Mikael Valier (KD) vid trafiknämndens sammanträde den 17 februari 2022.

Ärendet återremitterades för ny bedömning utifrån nämndens skrivelse. Skribenterna har uppfattat att många livskraftiga träd tagits ner på gatu- och parkmark och ställer frågan om bättre löpande vård, underhåll och stöttning hade kunnat förlänga trädens livslängd?

Trafiknämnden gav därvid trafikkontoret i uppdrag att ta fram och redovisa nya bedömningsgrunder för stadens träd på gatu- och parkmark, med ändrade tidshorisonter, ny skickbedömning och fokus på vård och underhåll istället för perfektion, nedtagning och trädbyte.

Dessutom har trafiknämnden antagit ett nytt trädsmål (Dnr T2021-02405). Krontäckningen i staden ska öka generellt och för varje träd som tas ner på gatumark ska två nya planteras. Budget 2023 fastslog att trädsmålet ska gälla även parkmark där stadsdelarna idag ansvarar för skötseln.

Den tilldelade driftbudgeten för träd utökades också för 2023 med 5 mnkr vilket beräknas täcka den ökade ambitionshöjningen som har genomförts och som beskrivs i detta ärende.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom trafikkontoret.

Trafikkontorets synpunkter

Stadens trädbestand

Trafikkontoret ansvarar i första hand för att förvalta och utveckla det befintliga trädbeståndet om 45 000 träd på stadens gator och torg. De vanligaste arterna är lind, lönn och oxel. Träden är ofta mycket värdefulla för stadsmiljön. De renar vår luft, skänker skugga vid värmeböljor, tar hand om regnvatten, tar upp och lagrar in koldioxid och utgör boplatser för många fåglar och insekter. De ger oss också en grön och attraktiv miljö för rekreation.

Stadens träd är representanter för olika tidsperioder och stilideal. Innerstadens gatuträdsbestånd planterades till stora delar för cirka 100 år sedan, medan ytterstadens träd generellt är yngre. Under mitten av förra seklet toppkapades träden på många platser, för att släppa ner ljus till marken och in i bostäderna. Detta har inneburit att många träd idag uppvisar svåra rötskador, att behovet av drift har ökat och att trädens livslängd därför väsentligt förkortats. Flera av träden har dessutom skador på rötterna från schaktarbeten och kompaktering av marken. Arbetet med att få träden att trivas i den utsatta miljö som en stad är pågående dagligen. Ny teknik utvecklas och nya metoder prövas för att träden ska växa och må bra.

Vid nyplantering arbetar kontoret systematiskt med att utveckla trädbeståndet i staden. När alla träd inte är av samma art blir trädbeståndet både starkare och mer motståndskraftigt.

Skickbedömning och förlängd tidshorisont för träden

Trafikkontoret tolkar uppdraget som kontoret fick i skrivelsen som en önskan om en ambitionshöjning i arbetet med stadens gatuträd och en vilja att förlänga trädens livslängd. Denna princip tydliggörs ytterligare genom att fastslå de bedömningsgrunder som presenteras i detta tjänsteutlåtande. Vid skickbedömningen av ett träd ska kontoret alltid låta bevarandevärdet väga tungt med fokus att bevara trädet så länge som möjligt.

För att bedöma ett trädets förväntade livslängd görs en samlad bedömning av eventuella skador eller sjukdomsangrepp, trädets ålder och vitalitet, platsens funktion och förutsättningar. Dessa faktiska faktorer vägs samman med trädets sociala-, kulturhistoriska- och biologiska värden för att därmed bestämma lämplig åtgärd. Det innebär att om ett träd sammantaget har höga värden är det motiverat att bevara det ytterligare en tid även om bedömningen är att det är skadat eller har nedsatt vitalitet och ska bytas på sikt.

Träd är känsliga för förändring i livsmiljön. Kontoret har arbetat enligt principen att när det finns planer på förändrad markanvändning, exempelvis nya eller breddade gång- och cykelbanor, utrett alternativa dragningar eller metoder för schaktning för att i möjligaste mån värna befintliga träd. Detta arbetssätt fastslås som en fortsatt viktig bedömningsgrund och ska genomsyra hela kontoret, alla projektledare i drift- och investeringsprojekt och även stadsdelsförvaltningarna.

Fokus på vård och underhåll av träden

Trädvård i Sverige regleras av olika branschstandarder samt organisationer. Detta tillvägagångssätt har arbetats fram under många år av forskning och samarbete och är under ständig utveckling. Kontoret är alltid med vid utveckling av nya standarder. Några av de viktigaste standarderna har sammanställts i Bilaga 2, Riktlinjer för trädvård- sammanställning av branschpraxis.

Stockholms stad ligger också i framkant gällande teknikutveckling för att revitalisera träd genom förbättringsåtgärder för rötterna, så kallade växtbäddsrenoveringar. Det är ett arbete som fortsätter att utvecklas hela tiden och som på ett bra sätt svarar upp mot fokus på vård och underhåll och beskrivs nedan.

Träd lever länge och ur en ekonomisk synvinkel är det viktigt att kunna sköta trädet på ett hållbart sätt under en lång tid. Skötseln och tillsynen ska skapa träd i god kondition och säkra funktionen. Vid

skador på träd ska åtgärder sättas in så snart som möjligt för att förebygga att träden utvecklas till riskträd.

Riktlinjer

För att ge träden så bra förutsättningar som möjligt och svara upp mot önskemålet om förnyade tidshorisonter för gatuträden behövs ökade insatser inom följande områden:

- **Bevattning**

Träd som inte får tillräckligt med vatten har sämre förutsättningar att utvecklas och leva längre på platsen. För att förbättra trädens livsbetingelser är det viktigt att tillföra vatten, speciellt under torra vårar och försomrar. Genom åren har frekvensen av hur ofta och mycket träden vattnats varierat vilket har påverkat en del träd negativt.

Vägledning

- Bevattna fler träd än tidigare, både för utvalda större träd och under en längre etableringsperiod för nyplanterade träd.

- **Beskärning**

Beskärning är den vanligaste trädvårdsåtgärden. Beskärning av ungträd, så kallad uppbyggnadsbeskärning, är avgörande för att träden ska få plats i den urbana miljön.

Vägledning

- En ökad frekvens av beskärningsinsatser, framförallt på ungträd, kan minska behovet av större ingrepp när träden är fullvuxna.

- **Ståndortsförbättring och renovering av växtbäddar**

Små och därför ofördelaktiga trädgröpar med kompakterade jordar leder ofta till syrebrist och döda rötter vilket är fallet för många av innerstadens gamla gatuträd som planterats under andra förutsättningar än dagens. I dessa fall kan växtbäddsrenovering väsentligt förbättra förutsättningarna för träden och därmed också ge en ökad livslängd.

Ståndortsförbättring innebär att markförhållandena förbättras för träden till exempel med biokolsinblandning i olika substrat och skydd mot vägsalt. Det viktiga är att kompakteringen kring trädens rötter begränsas och att förutsättningarna för gasutbyte förbättras. Kontoret ska alltid samordna arbeten där träd berörs så att eventuella åtgärder för träden kan planeras. Utöver växtbäddsrenovering ska kontoret fortsätta att utveckla och prova

fler metoder som kan förbättra ett träds markförhållanden. Utveckling och forskning pågår också både på nationell och internationell nivå.

Vägledning

- Prioritera de lindplanterade esplanaderna i innerstaden.
- Samarbeta med övriga avdelningar och enheter för samordning av arbeten.
- Fortsätta att utveckla och prova metoder som kan förbättra ett träds markförhållanden.

• **Kontroller och besiktning**

Kontoret inventerar, kontrollerar och besiktigar ca 3000 gatuträd per år (undantaget inventering av almsjuka almar). Kontoret ska öka antalet kontrollbesiktningar med 1000 träd och med ett tätare inspektionsintervall för att planera skötselåtgärder och säkerställa trädens skick. Detta är också viktigt utifrån att kontoret ska kunna utföra sitt väghållaransvar.

För att eventuella skador ska kunna bedömas kan dessutom en fördjupad besiktning med diagnostikinstrument utföras. Detta görs framförallt på träd med höga värden och på platser där det finns potentiella och påtagliga risker för olyckor som kan uppstå i omgivningen om hela trädet eller stora grenar faller.

Vägledning

- Öka antalet kontrollbesiktningar
- Skickbedömningen av stadens träd ska göras enligt det regelverk som är standard inom trädvårdsbranschen.

• **Möjlig förlängning av tidshorisonter**

Konstgjorda stödsystem, till exempel kronstabilisering eller stöttningskan vara lämpligt i vissa situationer. Kontoret ska alltid överväga om stödsystem kan vara motiverade för väldigt gamla och/eller värdefulla träd utifrån kulturhistoriska aspekter och/eller för de ekosystemtjänster som trädet levererar under de ytterligare åren som det kan stå kvar. Det är dock kostsamt att installera, inspektera och underhålla.

Vägledning

- Stödsystem kan vara motiverade på väldigt gamla och/eller värdefulla träd utifrån kulturhistoriska aspekter och/eller de ekosystemtjänster som trädet levererar under de ytterligare åren som det kan stå kvar.

- **Nedtagning av träd**

Huvudprincipen är att bevara ett träd så länge som möjligt men då ett träd har så pass kraftigt nedsatt vitalitet så att längre drift- och underhållsåtgärder inte kan rädda det eller när det utgör en oacceptabel och akut risk för omgivningen, ett så kallat riskträd, kan det behövas tas ned och ersättas. Riskträd bedöms på olika sätt beroende på var de står och placeringen är avgörande för om det kan bevaras eller måste tas ned. Ett skadat träd som står intill en högtrafikerad gata och potentiellt kan utgöra en trafikfara kommer tas ned tidigare än om samma träd stått i naturmark där besöksfrekvensen sannolikt är lägre.

Vägledning

- Fokus ska alltid vara att bevara ett träd så länge som möjligt men då ett träd bedöms utgöra en risk för människor eller egendom ska det övervägas att tas ned.
- Är det möjligt, och för platsen lämpligt, att bevara trädet som högstubbe ska detta övervägas.

- **Alternativ till nedtagning**

Ibland måste ett träd tas bort från en plats. Det kan handla om att det inte går att bevara träd på en plats som ska byggas om. I dessa fall ska alternativ till fällning utredas. Trädflytt är tekniskt möjligt och allt vanligare, framförallt där relativt unga träd hamnar i vägen för ombyggnation. I de flesta fall är kostnaderna och riskerna höga så det ska finnas goda skäl att motivera en flytt av stora och/eller gamla träd. Träd i hårdgjorda ytor har svårare att klara de skador på rotsystemet som en flytt innebär.

Vägledning

- Alternativ till fällning ska utredas. Träd som bedöms ha goda förutsättningar att klara en trädflytt kan flyttas där kostnad och förväntat resultat anses motiverat.

- **Kommunikation**

Förlusten av träd kan innebära negativa konsekvenser för landskap, naturliv och historiska intressen, och hänsyn bör också tas till de känslomässiga värden knutna till träd som medborgarna är vana vid att uppleva som en del av sin lokala miljö. Det är viktigt att på ett tydligt sätt kommunicera kring trädåtgärder, så att allmänheten förstår varför skötsel behöver utföras, att gamla träd kan dö eller behöver ersättas samt vilka avvägningar som har gjorts.

Vägledning

- Det ska finnas information om trädvård på stadens hemsida.

- Kontoret ska i god tid kommunicera i anslutning till platsen vid åtgärder på träd.

Ekonomi

Trädvård och skötsel utförs i dagsläget för ca 85 % av kontorets driftbudget för träd. Almsjukeprojektet står för ca 15 %.

Budget för 2023 innehöll 6 mnkr extra avsedda för trädvård och skötsel som kontoret disponerat enligt ovan beskrivna insatser. Det innebär bland annat att bevattning kunnat utökas med cirka 1200 träd från ordinarie 1500 träd år 2023. Under året har kontoret även med hjälp av de tillkommande medlen kunnat arbeta systematiskt med inventering och beskärning av ungträd, vilket innebär att cirka 1150 ungträd har fått uppbyggnadsbeskärning. Dessutom innefattar den utökade budgeten för 2023 en ökning av antal inventerade träd med cirka 1000 träd. Att jämföra med uppskattningsvis 3000 inventerade träd under 2022.

Utöver det arbetar kontoret med ytterligare insatser för att vårda och bevara gatuträden. För att bibehålla en fortsatt höjd insatsnivå för träden krävs en fortsatt ökad budget för kommande år.

Hur kontoret arbetar med träd målet

För att få ett långsiktigt hållbart trädbestånd i staden måste trafikkontoret kontinuerligt arbeta med återplantering och förnying. Kontoret planterar framtidens träd. Enligt det nya träd målet ska varje nedtaget träd ersättas med två nya.

För att veta var träden gör mest nytta för lokalklimatet, kunna motverka värmeöar, ta emot dagvatten och i vissa fall även skyfall planerar kontoret att arbeta vidare med och även utöka krontäckningsgraden i enlighet med det nya träd målet. Varje nedtaget gatuträd ersätts med ett nytt på samma plats samt ett nytt där det gör som bäst nytta, om möjligt i närliggande område. Om träden inte går att ersätta i nära anslutning till de nedtagna så tittar kontoret på möjliga platser i ett större närområde. Kontoret behöver framåt arbeta med att peka ut lämpliga platser för nya träd på en övergripande nivå.

I varje investeringsprojekt på trafikkontoret ska det tas ekonomisk höjd för ersättning av träd i enlighet med träd målet. Kan inte nya träd planeras in inom respektive projekt bör de utökade medlen fördelas centralt och i dialog med förvaltaren placeras på lämplig plats där trädet kan göra mest nytta.

Slut

Bilagor

1. Bilaga 1 Skrivelse om nya riktlinjer för trädvård
2. Bilaga 2 Riktlinjer för trädvård – sammanställning av
branschpraxis